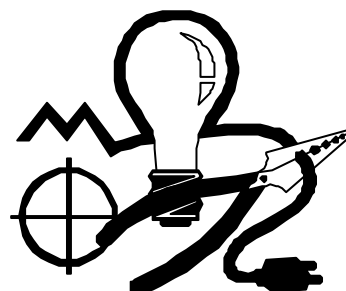

Schakelcursus Elektrotechniek

december 2016

De cursus is bestemd voor die cursisten waarvan de vooropleiding in het vakgebied Elektrotechniek vooralsnog onvoldoende is.

Auteur: L. Smit

De Kooi 7
4233 GP AMEIDE
tel: 0183 – 60 05 20
e-mail: contact@sot.nl
internet: www.sot.nl

Nuttige links:

www.sot.nl/hyperlinks

www.elektrohonk.info

© Smit Opleidingen & Trainingen

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Smit Opleidingen & Trainingen.

INHOUD

1	Ten geleide	1
1.1	Formules.....	2
2	Symbolen, veelvouden, tabellen en formules.....	3
2.1	Symbolen en elektrische grootheden	3
2.2	Griekse symbolen	4
2.3	Decimale veelvouden.....	4
2.4	Kleurcode weerstanden	5
2.5	E-reeksen.....	5
2.6	Soortelijke weerstanden	6
2.7	Temperatuurscoëfficiënten.....	6
3	Elektriciteit	7
3.1	Inleiding	7
3.2	Moleculen en atomen.....	8
3.3	Elektrische lading	9
3.4	Valentie-elektronen.....	12
3.5	Elektrische stroom	13
3.6	Elektrische spanning	14
3.7	Stroomrichting.....	15
3.8	Geleiders en isolatoren.....	17
3.9	Samenvatting	18
3.10	Vragen / opgaven.....	19
3.10.1	Meerkeuzen vragen.....	19
3.10.2	Open vragen	21
3.10.3	Opgaven	21
4	Weerstand (1)	23
4.1	Inleiding	23
4.2	Indeling van weerstanden.....	24
4.3	Kleurcode	26
4.4	E-reeks	28
4.5	Wet van Ohm.....	29
4.6	Grafische voorstelling.....	30
4.7	Vragen / opgaven.....	33
4.7.1	Meerkeuzen vragen.....	33
4.7.2	Open vragen	35
5	Weerstand (2)	37
5.1	Inleiding	37
5.2	Lengte en weerstand	37
5.3	Soortelijke weerstand.....	38
5.4	Kerndoorsnede.....	40
5.4.1	Oppervlakte	41
5.4.2	Doorsnede in de praktijk	42
5.5	Weerstand van een geleider of een leiding.....	43
5.5.1	Weerstand van een enkele geleider.....	43
5.5.2	Weerstand in een leiding	44
5.6	Spanningsverlies in een leiding	45

5.7	Invloed van temperatuur	47
5.7.1	Voorbeeld	48
5.7.2	Conclusie	48
5.8	Vragen / opgaven	49
5.8.1	Meerkeuze vragen	49
5.8.2	Open vragen	52
6	Arbeid, vermogen en verliezen	55
6.1	Inleiding	55
6.2	Arbeid	56
6.3	Vermogen	57
6.3.1	Omzetten van formule	58
6.3.2	Samenvatting	59
6.4	Aanduiding van het vermogen	59
6.5	SI-stelsel	61
6.6	kWh-meter	62
6.7	Rendement	64
6.8	Vragen / opgaven	66
7	Serie schakelen	69
7.1	Inleiding	69
7.2	Één stroom	70
7.3	Meerdere spanningen	71
7.4	Vervangingsweerstand	73
7.5	Vragen / opgaven	74
8	Parallel schakelen	79
8.1	Inleiding	79
8.2	Één spanning	80
8.3	Meerdere stromen	81
8.4	Vervangingsweerstand	82
8.5	Vragen / opgaven	85
9	Gemengd schakelen	89
9.1	Inleiding	89
9.2	Oplossingsmethoden	89
9.3	Rekenregels	90
9.4	Voorbeeld	91
9.5	Vragen / opgaven	95
10	Gelijkspanning en wisselspanning	101
10.1	Inleiding	101
10.2	Gelijkspanning	102
10.3	Wisselspanning	103
10.3.1	Opwekken van wisselspanning	103
10.4	Frequentie en periodetijd	104
10.5	Effectieve waarde van een wisselspanning	106
10.6	Maximale waarde van een wisselspanning	109
10.7	Gemiddelde waarde van een wisselspanning	111
10.8	Driefasen of draaistroom	114
10.8.1	Opwekken van draaistroom	114
10.8.3	Driehoekschakeling	117
10.8.4	Aansluiten driefasenmotor	118

10.8.5	Driefasenmotor op 230 V	120
10.8.6	Vermogen bij driefasen	121
10.8.7	Belastingsstromen	122
10.9	Vragen / opgaven	123
11	Gelijkrichten	127
11.1	Inleiding	127
11.2	Enkelzijdige gelijkrichting	128
11.3	De diode	129
11.4	Dubbelzijdige gelijkrichting met de Greatzschakeling	130
11.5	De brugcel	134
11.6	Dubbelzijdige gelijkrichting met transformator	135
11.7	De condensator	136
11.8	Afvlakken van de pulserende gelijkspanning	138
12	Actief schakelen	141
12.1	Inleiding	141
12.2	Ideale Ohmse weerstand	142
12.3	Ideale spoel	146
12.4	Ideale condensator	149
12.5	Ideale spoel in serie met ideale Ohmse weerstand	152
12.6	Ideale condensator parallel met ideale Ohmse weerstand	158
12.7	Vragen / opgaven	163
13	Transformator	165
13.1	Inleiding	165
13.2	Werking en principe	166
13.3	Rekenen aan de trafo	167
13.3.1	Transformatieverhouding	168
13.3.2	Aantal windingen	168
13.3.3	Spanningen	169
13.3.4	Stromen	170
13.3.5	Totaalformule	172
13.3.6	Toepassen van transformatoren	173
13.4	Vragen / opgaven	179
14	Elektrische meetinstrumenten	181
14.1	Inleiding	181
14.2	Eigenschappen van meetinstrumenten	182
14.3	Veiligheid	183
14.3.1	CAT-aanduiding	184
14.3.2	Meetsnoeren	186
14.3.3	Markeringen	187
14.3.4	Gelijkspanning en wisselspanning	188
14.3.5	Spanning en stroom	190
14.3.6	NEN 3140	190
14.4	Kalibratie	192
14.5	Indeling van meetinstrumenten	193
14.5.1	Analoge meetinstrumenten	194
14.5.2	Digitale meetinstrumenten	194
14.5.3	Registerende meetinstrumenten	195
14.6	Zekeringen	196
14.7	Metten en testen van spanning	197

14.7.1	Spanningzoeker	197
14.7.2	Voltstick	198
14.7.3	Spanningstester	199
14.8	Voltmeter	200
14.9	Meten van stromen	202
14.9.1	Ampèremeter	202
14.9.2	Stroomtang	204
14.10	Meten van weerstand	206
14.10.1	Ohmmeter	206
14.10.2	Circuittester	209
14.10.3	Megger	210
14.11	Universeelmeter	211
14.12	True-RMS	214
14.13	Vragen / opgaven	217
15	Beveiligingen.....	221
15.1	Overstroom	221
15.1.1	Kortsluiting	221
15.1.2	Overbelasting	223
15.2	Beveiligingsmiddelen tegen overstroom	224
15.2.1	Groepenkast en besturingskast	224
15.3	Smeltveiligheden	226
15.3.1	Smeltpatroon	226
15.3.2	Mespatroon	231
15.3.3	Glaszekering	234
15.3.4	Installatieautomaat	234
15.4	Thermische beveiliging	238
15.5	Aanraakspanning en aanraakstroom	240
15.5.1	Aanvullende beveiliging voor personen	240
15.5.2	Aardlekschakelaar	241
16	Relaisschakelingen.....	245
16.1	Inleiding	245
16.2	Relais	246
16.3	Symbolen	248
16.4	Opbouw van een schema	249
16.5	Diverse schakelingen	251
16.5.1	Drukknop met lampje	251
16.5.2	Belschakeling	252
16.5.3	Relaisschakeling met schakelaars	252
16.5.4	Relaisschakeling met overneemcontact	253
16.5.5	Relaisschakeling met signaallamp	254
16.5.6	Relaisschakeling met signaallamp op 230 V	254
16.5.7	In- en uitschakeling	255
16.5.8	Motorschakeling	256
16.5.9	Omkeerschakeling	258
16.5.10	Handbediende sterddriehoekschakeling	261
16.5.11	Automatische sterddriehoekschakeling	262
17	Gestructureerd storingzoeken	265
17.1	Succesvol storingzoeken	265
17.2	Methoden van storingzoeken	265
17.3	Analytisch storingzoeken	267

17.3.1	Storingsmelding	268
17.3.2	Informatie verzamelen	269
17.3.3	Mondelinge communicatie met de storingsmelder	270
17.4	Persoonlijk waarnemen	271
17.5	Mogelijke oorzaken verzamelen.....	272
17.6	Werkelijke oorzaak vaststellen.....	273
17.7	Storing opheffen	276
17.8	Evaluatie.....	276
18	Gebouwinstallatie	277
18.1	Schakelmateriaal.....	277
18.2	Draden en kleuren.....	281
18.3	Beschermingsleiding.....	281
18.4	Aansluiten van draden.....	282
18.5	De enkelpolige schakeling	283
18.5.1	Schema's	283
18.6	De serieschakeling	285
18.6.1	Schema's	285
19	Perilex-systeem voor de aansluiting van kooktoestellen.....	287
19.1	Inleiding	287
19.2	Wat is Perilex?.....	287
19.3	Toepassing.....	288
19.4	Soorten spanningen.....	288
19.5	Vermogen	290
19.6	Aansluiting van een Perilex kookgroep	290
19.7	Éénfase aansluiting van een Perilex wandcontactdoos.....	291
19.8	Driefasen aansluiting van een Perilex wandcontactdoos	292
19.9	Aansluiting IN het kooktoestel.....	293
20	Antwoorden en uitwerkingen	295
20.1	Ten geleide	295
20.2	Symbolen, veelvouden, tabellen en formules.....	295
20.3	Werken met machten	295
20.4	Elektriciteit	295
20.5	Weerstand [1]	297
20.6	Weerstand [2]	298
20.7	Arbeid, vermogen en verliezen.....	300
20.8	Serie schakelen	301
20.9	Parallel schakelen	306
20.10	Gemengd schakelen	312
20.11	Gelijkspanning en wisselspanning.....	323
20.12	Transformator	325
20.13	Actief schakelen.....	327
20.14	Elektrische meetinstrumenten	328